

Asia: VN/16660/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevasta lainsäädännöstä

Tiedonhallintalain ja julkisuuslain muutokset

Onko ehdotuksella vaikutuksia, joita ei ole vielä tunnistettu, erityisesti lakien soveltamisalassa oleviin organisaatioihin? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

-

Ehdotuksessa ja direktiivissä ei velvoiteta rajapintojen, jotka olisivat nimenomaan avoimia, käyttöön. Mitä mieltä olette väitteestä, että viranomaiset oman harkintansa mukaan käyttäisivät avoimia rajapintoja joka tapauksessa silloin, kun se on tarkoituksenmukaista?

-

Onko ehdotettujen muutosten johdosta tarpeen muuttaa myös jotain erityislainsäädäntöä, jota ei esitysluonnoksessa ole tunnistettu?

-

Laki eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä

Kommentit laista eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä kokonaisuutena.

Suomen Satamaliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua datadirektiivin täytäntöönpanoa koskevasta esityksestä ja haluaa tuoda esille seuraavaa:

Tausta

Avoimen datan direktiivin tarkoituksena on edistää julkisen sektorin hallussa olevan tiedon uudelleenkäyttöä kaupallisiin ja muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin. Avoimen datan direktiivi on uudelleenaadittu direktiivi, jota on edeltänyt julkisen sektorin tietojen uudelleenkäytöstä annettu direktiivi (EY2003/98).

Keskeiset muutokset koskevat 1) tietyillä toimialoilla toimivien julkisten yritysten hallussa olevia asiakirjoja, 2) julkisin varoin tuotettuja tutkimusaineistoja, 3) tiheästi ja reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa (dynaamista dataa) sekä 4) arvokkaita tietoaaineistoja. EU:n komissio julkaisee vuoden 2021 alussa kohdan 4) tietoaaineistojen sisältöä.

Avoimen datan periaatteita satamatoiminnan näkökulmasta

Valmistellussa kokonaisuudessa on ainakin kaksi näkökulmaa Suomen satamien toiminnan kannalta. Toinen on ”eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäyttö” ja toinen on liikennepalvelulain lähinnä henkilöliikenteeseen liittyvän tiedon avaaminen.

Laissa tai direktiivissä ei edellytetä avointen rajapintojen käyttöä ja tieto, silloin kun se on velvoitettu luovutettavaksi, luovutetaan rajapinnan kautta pyynnöstä, edellytysten täytyessä. Tutkimusaineistoja koskevaa lakia sovelletaan vain julkaistuun tutkimusaineistoon ja henkilötietojen suoja huomioidaan julkaisun yhteydessä.

Esityksessä korostetaan henkilötietojen ja ammatti- ja liikesalaisuuksien suojaamista siinäkin tilanteessa, kun asiakirjajulkisuus koskee julkisia yrityksiä.

Esityksen mukaan eräiden julkisten yritysten on sallittava datan uudelleenkäyttö, 1) jos päättävät itse sen sallia, tai 2) jos heidät on siihen lain mukaan velvoitettu.

Kuntien omistamat satamayhtiöt lakiesityksen valossa

Esitysluonnoksessa todetaan oikein, että Suomessa toimii 24 satamayhtiötä, joiden päätoimialana on satamanpitäminen. Näistä 20 on kokonaan tai pääosin kuntien omistamia satamaosakeyhtiöitä. Satamayhtiöt toimivat kilpailuilla markkinoilla kansainvälisessä kaupassa ja ulkomaanliikenteessä.

Suomessa satamanpitäminen ei sisällä viranomaistoimintoja, eikä Suomessa toimiva satamayhtiö käytä julkista valtaa. Satamanpitämiselle ei Suomessa ole myöskään asetettu julkisen palvelun velvoitteita. Kansallista julkisuuslakia ei näin ollen sovelleta kuntien omistamien satamayhtiöiden toimintaan.

Avoimen datan julkisia yhtiöitä koskevat velvoitteet on soveltamisalarajauksen näkökulmasta kohdennettu toimialoille, joihin sovelletaan eritysalojen hankintalain säännöksiä. Tässä suhteessa satamanpitäminen on lähtökohdiltaan direktiivin soveltamisen piirissä. Kun soveltamisrajaukseen tulee otettavaksi mukaan kriteeri, sovelletaanko asianomaiseen yritykseen julkisuuslain säädöksiä, pudottaa tämä rajausta yksiselitteisesti kuntien omistamat satamayhtiöt pois avoimen datan direktiivin täytäntöönpanossa asiakirjojen uudelleenkäyttöä koskevista velvoitteista.

Suomen Satamaliitto ry kannattaa käsiteltävässä esityksessä olevaa rajausta pitää Suomen satamat esityksen asiakirjoja koskevan uudelleenkäytön ulkopuolella.

Liikennepalvelulain mukainen tiedon avaaminen ja satamat

Direktiivin täytäntöönpanossa datan uudelleenkäyttöön liittyviä veloituksia on tunnistettu liikennepalvelulaissa. Tämän kohdalla tiedon avaamisen ja luovuttamisen ensisijainen tarkoitus on se, että tieto tulee käytetyksi uudelleen, ei niinkään julkisuusperiaatteen toteuttaminen.

Liikennepalvelulaki koskee lähtökohtaisesti eri kuljetusmuotoja, ja koska satamatoiminta ei ole kuljetusmuoto, satamien rooli on liikennepalvelulaissa vähäinen. Tästä huolimatta matkustajaliikenteen satamissa toimivilla palveluntarjoajilla on nykyisellään velvollisuus avata muutamia yksittäisiä tietoja esim. matkustajaterminaalien esteettömyydestä. Liikennepalvelulaissa tarkoitettujen olennaisien tietojen avoimen datan täytäntöönpanon lainsäädännön soveltamisalaan siinä tapauksessa, että liikkumispalvelun tarjoaja on julkinen yritys, joka tuottaa yleishyödyllistä palvelua ja tiedot liittyvät tämän palvelun tuottamiseen.

Satamaosakeyhtiö ei täytä näitä kriteerejä ja siten datan avaaminen jää satamayhtiön omaehtoisen jakamisen varaan. Satamien intressissä on tehostaa niin matkustaja- kuin rahtiliikenteen sujuvuutta sataman alueella, ja tähän sisältyy kiinnostus avata sataman infrastruktuurin ja palveluiden tietoa.

Yhteenvetona Suomen Satamaliitto ry esittää:

Avoimen datan direktiivin täytäntöönpano hallituksen esitysluonnoksen linjauksin on hyväksyttävissä. Pidämme tärkeänä, että viranomaisen määrittely, samoin kuin asiakirjan julkisuus, määritellään yhdenmukaisesti julkisuuslaissa kanssa.

Esitämme, että hallituksen esityksen perusteluteksteihin kirjataan Suomen satamien muusta Euroopan satamien hallintomallista poikkeava luonne, i.e että Suomessa satamanpitämistä harjoittavat satamayhtiöt eivät toimi viranomaisina. Kirjauksella huolehditaan esityksen selkeydestä ja vältetään tulkintaepäselvyydet eritoten kun avoimen datan esitys rakentuu lähtökohtaisesti erityisalojen hankintasäännösten varaan.

Suomen Satamaliitto ry haluaa varata mahdollisuuden lausua arvokkaista tietoaaineistoista, kun komission delegoitujen säännösten sisältö julkaistaan.

SUOMEN SATAMALIITTO RY

Annaleena Mäkilä

Millaisiin yrityksiin toimialallanne tai alueellanne ehdotettu laki tulisi sovellettavaksi?

-

Tunnistattekko julkisia yrityksiä koskevaa sääntelyä, jota olisi ehdotetun lain johdosta muutettava tai joka on sen kanssa ristiriidassa?

-

Onko tiedossanne sääntelyä, joka velvoittaa ehdotetun lain soveltamisalassa olevia julkisia yrityksiä antamaan niiden hallussa olevia asiakirjoja uudelleenkäytettäväksi?

-

Onko tiedossanne sääntelyä, joka velvoittaa ehdotetun lain soveltamisalassa olevia julkisia yrityksiä julkaisemaan tai julkistamaan niiden hallussa olevia asiakirjoja, mutta jonka tosiasiallisena tarkoituksena tai vaikutuksena on tietojen uudelleenkäyttö kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin?

-

Onko ehdotetun lain soveltamisalassa oleviin yrityksiin tai muihin toimijoihin sellaisia vaikutuksia, joita ei ole tunnistettu? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

-

Onko asiakirjojen uudelleenkäytön salliminen ominaista tai olennaista jonkin ehdotetun lain soveltamisalassa olevan julkisen yrityksen liiketoiminnalle?

-

Laki julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä

Kommentit laista julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä kokonaisuutena.

-

Onko ehdotuksella vaikutuksia tutkimusaineistoja tuottaviin tai julkaiseviin tahoihin, joita ei vielä ole tunnistettu? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

-

Onko olemassa riskiä siitä, että tutkimusaineistoja ei enää asetettaisi julkisesti saataville sen vuoksi, että ehdotettu laki tulisi niihin julkaisun johdosta sovellettavaksi?

-

Missä laajuudessa tutkimusaineistojen maksutonta saatavuutta edellytetään jo nykyään osana julkista tutkimusrahoitusta?

-

Tunnistatteko tutkimusaineistoja, niiden tuottamista tai hyödyntämistä koskevaa sääntelyä, jota olisi ehdotetun lain johdosta muutettava tai joka on ehdotetun sääntelyn kanssa ristiriidassa?

-

Arvokkaat tietoaineistot

Onko toimialallanne tai toiminnassanne tunnistettu tietoaineistoja, jotka mahdollisesti tai todennäköisesti tultaisiin komission toimesta säätämään arvokkaiksi tietoaineistoiksi?

-

Onko toimialallanne tai toiminnassanne varauduttu arvokkaiden tietoaineistojen sääntelystä johtuviin vaikutuksiin? Miten kuvailisitte vaikutuksia ja niihin varautumista? Antakaa mahdollisuuksien mukaan myös euro- tai lukumääräarvioita.

-

Yleiset kommentit

Yleiset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta ja ehdotetun sääntelyn vaikutuksista kokonaisuudessaan.

-

Castrén-Mäkilä Annaleena
Suomen Satamaliitto ry